

N:o 6.

Ank. till Riksd. Kansli den 3 Febr. 1872, kl. 5 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, i anledning af inkomna underdåniga ansökningar om efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter åtskillige personer; Gifven Stockholms Slott den 26 Januari 1872.

Hos Kongl. Maj:t hafva följande underdåniga ansökningar blifvit gjorda om efterskänkande till förmån för kommuner, allmännyttiga inrättningar eller enskilda af kronans rätt till danaarf efter personer, som af lidit utan att efterlemnna kända arfvingar eller testamentariskt förordnande om sin qvarlåtenskap, nemligen:

1:o) af *stadsfullmäktige i Halmstad*, som anhållit, att Halmstads församling måtte, såsom bidrag till dess kyrkobygnad, få komma i åtnjutande af qvarlåtenskapen efter derstädes den 21 Maj 1860 aflidna, ogifta *Lovisa Charlotta Löfström*, hvilken qvarlåtenskap vid 1871 års början utgjort 504 R:dr 67 öre.

2:o) af *stadsfullmäktige i Linköping*, som anhållit, att arfsmedlen efter ogifta *Karin Dahlström*, som derstädes aflidit den 1 April 1863 och, enligt bouppteckning, efterlemnat en behållning af 2,470 R:dr 24 öre, måtte öfverlätas till staden såsom bidrag till bestridande af kostnaden för dess dränering, en åtgärd, som särskildt vid kolerans uppträdande sommaren och hösten 1866 visat sig, isynnerhet för vissa trakter, som egde ett vat-

tensjukt läge, af stort behof påkallad, men som af brist på tillgångar hittills icke kunnat vidtagas.

3:o) af *pastorsembetet i Filipstad* som anhållit, att till förmån för dervarande slöjdskola för flickor ur arbetsklassen måtte anvisas arfsmedlen efter arbetsskarlen Erik Olssons i nämnde stad den 9 Oktober 1869 aflidna euka, *Ingeborg Magnusdotter*, hvilka medel enligt arfskifte utgjort 178 R:dr 50 öre.

4:o) af *kommunalstyrelsen i Össeby Garns socken af Stockholms län*, som anhållit att, till lindring i kommunens dryga utskylder, hvilka uppgått ända till 44 öre per fyrk, utan att någon synnerlig utsigt till nämnbar minskning deri förefunnes, få till folkskolans bästa använda arvet efter den 25 April 1860 aflidne drängen *Erik Andersson* i Sjöberg af nämnda socken, hvars qvarlåtenskap, enligt tillgängliga bouppteckningshandlingar, uppginge till 410 R:dr 29 öre.

5:o) af *skolrådet i Ekerö församling af Stockholms län*, som, enligt på kyrkostämman meddeladt uppdrag, anhållit, att församlingen, hvars innevånare, utgörande omkring 980 personer, till flertalet bestodo af fattigt statfolk samt stat- och jordtorpare, måtte, såsom bidrag för en nödig befunnen tillbyggnad af dervarande folkskolehus, få disponera qvarlåtenskapen efter den 12 Januari 1861 vid Kaggeholm aflidne drängen *Lars Olofsson*, hvilkens qvarlåtenskap den 1 Januari 1870 uppgått till 370 R:dr 60 öre.

6:o) af *Vagnmakaren Elof Mårtensson* i Höxeröd inom Malmöhus län, som anhållit att få på sig öfverlätna arfsmedlen efter sin den 17 Mars 1869 aflidna hustru, *Kerstin Andersdotter*, utgörande, enligt arfskifte, 107 R:dr 19 öre.

7:o) *Barnalärarinnan i Lidköping, enkan Carin Fischier, född Calamnius*, hvilken anhållit, att till henne, som vore 79 år gammal och med fyra oförsörjda döttrar befunne sig i behöfvande omständigheter, måtte öfverlätas de arfsmedel, som hennes fordna fosterbarn, ogifta *Eva Jacobsson*, vid sin inom Tjörns härad af Göteborgs och Bohus län den 20 Januari 1869 inträffade död efterlemnad, och hvilka arfsmedel utgjort, enligt bouppteckning, 547 R:dr 12 öre.

Varande samtliga dessa ansökningar af vederbörande länsstyrelser uti afgifna underdåniga utlåtanden till bifall förordade, dervid *dels* Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i *Stockholms län*, beträffande ansökningarne från *Össeby Garns* och *Ekerö socknar*, åberopat den af förstnämnda socken meddelade utredning rörande beloppet af derinom erforderliga kommunalutskylder och, i fråga om *Ekerö socken*, vitsordat de i ansökningen gjorda uppgifter samt derjemte meddelat att inom *Färentuna härad*, dit socknen hörde, kronoutskylderna vore jemförelsevis tryckande och kommunalutskyld-

derna för ett medelmåttigt mantal uppginge till vid pass 30 R:dr, *dels ock* Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i *Malmöhus* län, beträffande ansökningen af Elof Mårtensson, upplyst, att hans ofvannämnda hustru icke medfört någon nämnvärd tillgång i boet, som, torftigt förut, icke under hennes tid vunnit någon förkofran, samt att Elof Mårtensson, hvilken, från ett föregående gifte hade fyra barn att försörja, vore sjuklig och ansåges icke kunna utan kommunens biträde försörja sig och familj, derest danaarfvet skulle utgå, samt *dels* Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i *Skaraborgs* län, i fråga om enkan Fischiers ansökning, såsom grund för sitt förord åberopat sökandens torftiga lefnadsvilkor och den genom bevis styrkta ömhet och människovänlighet, hvarmed hon under den affidnas minderårighet och oförmåga att sig sjelf vårda egnat henne omtanka och förbarmande.

Vid föredragning af ofvanberörda underdåniga ansökningar har Kongl. Maj:ts uppmärksamhet blifvit fästad å det förhållande, att, ehuru, enligt 15 Kap. Ärfda-balken, danaarf skola tillfalla kronan, sådant dock i verkligheten i ganska få fall inträffar, i följd deraf, dels att vissa städer, i sina privilegier eller genom särskilda resolutioner, blifvit tillförsäkrade åtnjutande af inom dem fallande danaarf, dels att de framställningar, som det allt mer blifvit sed att göra om öfverlåtande till förmån för kommuner, skolor, barmhertighetsinrättningar m. m. eller enskilde personer af kronans rätt till dylika arf ytterst, sällan afslås.

Före år 1853 uppdebiterades de till Statskontoret influtna danaarfen särskildt bland »Inkomster i riksstaten ej påräknade», men efter nämnda tid hafva de utan särskild specifikation inneslutits i titeln »Extra medel och uppborder», hvadan deras belopp under de sednare åren endast genom vidlyftigare undersökningar skulle kunna i Statskontoret utredas. Af de aktoratsräkningar, som afgifvits af Kammar-advokatfiskals-embetet, hvilket det tillkommer att i afseende på danaarf bevaka kronans rätt, framgår emellertid, att sammanlagda beloppet af de danaarf, som under åren 1851—1870, efter åtgärd af nämnda embete, kronan tillfallit, utgjort 20,467 R:dr 20 öre. Under samma tid hafva danaarf till belopp af tillsammans 11,465 R:dr 51 öre blifvit eftersänkta, så att kronans behållning af danaarf under nämnda tid kan antagas hafva uppgått till 9,001 R:dr 69 öre eller, i medeltal, till allenast 450 R:dr 8 öre om året. Inalles skola sedan 1828—1830 årens riksdag danaarf till belopp af icke mindre än 56,170 R:dr 81 öre

öre blifvit efterskänkta, hvilket om denna tidrymd antages till 40 år, i medeltal för år gör 1,404 R:dr 27 öre.

Innan emellertid statens tillhörigheter vidare på detta sätt bortskänkas, bör, enligt Kongl. Maj:ts tanke, tagas i noga öfvervägande, om de ej på annat sätt kunna bättre till Statsverkets gagn användas, eller om ej vid deras öfverlåtande sådana vilkor kunna fästas, hvarigenom något statens eget ändamål befrämjas.

Ett sådant ändamål skulle t. ex. vara för handen, om en kommun, till förmån för hvilken eftergift af danaarf begäres, vore i besittning af någon från forna tider på grund af häfd eller privilegier qvarstående, för statsverket betungande rättighet, hvars afstående skulle kunna göras till vilkor för den sökta eftergiftens beviljande. Detta fall inträffar i afseende på stadskommunerna. Under det nemligen af de ansökningar som göras om eftergift af danaarf till förmån för kommuner eller deras byggnader, skolor, arbetsinrättningar o. s. v. det ojemförligt öfvervägande antalet inkommer från städer, så ega dessa samma städer att af sjunde hufvudtitelus förslagsanslag för *städers friheter* under rubrik »Ersättning för förlorade tullfriheter» årligen uppbära ett belopp, som för de städer, hvilka icke redan ega rätt till derinom fallande danaarf, tillsammans uppgår till omkring 7,000 R:dr, och från denna för statsverket oegentliga utgift skulle detsamma möjligen kunna vinna befrielse genom att i utbyte deremot åt nämnda städer afstå sin rätt till alla derstädes fallande danaarf.

Den tullfrihet, för hvilken nyssberörda belopp skall utgöra ersättning, är den s. k. källarefriheten eller den af ålder vissa städer, antagligen såsom uppmuntran till inrättande af värdshus för resandes bekvämlighet, medgifna rätt att för stadskällarnes behof tullfritt införa vissa quantiteter främmande drycker. Den derfor ännu utgående ersättningen har i allmänhet blifvit i städerna anslagen till magistratens aflöning eller publika byggnaders underhåll, men då den endast i 9 bland de städer, hvilka ej genom sina privilegier tillagts derinom fallande danaarf, öfverstiger 200 R:dr, i 14 utgör från 100 till 200 R:dr, i 51 understiger 100 R:dr och i några utgår med endast 13 R:dr 95 öre, kan den i jemförelse med andra för nämnda ändamål afsedda tillgångar icke anses numera ega någon betydighet. Det synes därför kunna antagas, att städerna icke skola fästa någon synnerlig vikt vid bibehållande af berörda obetydliga ersättning, om de i utbyte deremot erhålla rättigheten att disponera alla derinom fallande danaarf, och för statsverket blifver det naturligtvis alltid en fördel att bespara en årlig utgift emot afstående af en förmån, som i allmänhet, så ofta någon derpå gör anspråk, efterskänkes.

Då emellertid städernas rätt till omförmälda ersättning för källarefriheten kan anses vara af privilegiinatur, bör det enligt Kongl. Maj:ts åsigt få bero på städerna sjelfva, om de vilja afsäga sig denna rätt emot att blifva tillförsäkrade alla inom dem fallande danaarf, men sedan de härutinnan under någon viss tid haft fritt val, böra de städer, hvilka vägra att ingå på det föreslagna utbytet, derefter icke vidare kunna erhålla något danaarf.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och under åberopande derjemte af hvad härvid bilagda utdrag af protokollet öfver finansärenden för öfrigt i ämnet innehåller, vill Kongl. Maj:t alltså härmed föreslå Riksdagen, att för sin del medgifva, det de städer, hvilka inom viss tid, som af Kongl. Maj:t bestämmes, förklara sig villiga att afstå från de anslag, samma städer nu i ersättning för förlorade tullfriheter ega uppbära, må af Kongl. Maj:t tillförsäkras att, hvar för sig, få åtnjuta kronans rätt till alla danaarf, som inom den staden nu äro kända eller hädanefter kunna falla, med förbehåll, hvad de redan kända danaarfvn angår. af den rätt till andel deri, som enligt gällande bestämmelser lagligen må tillkomma kammaradvokat-fiskalen;

Finnande sig Kongl. Maj:t i sammanhang härmed böra erinra, att, då bemälda tjensteman nu är berättigad till $33\frac{1}{3}$ procent af hvarje danaarf, som till statsverket inflyter, och genom den ifrågasatta förändringen skulle gå i mistning af denna sportelinkomst, såvida icke de städer, hvilka ingå på förändringen, förklara sig önska, att indrifningen af derinom fallande danaarf fortfarande skall emot samma provision som hittills af kammaradvokat-fiskalen bestridas, hvaremot från kronans sida någon invändning icke synes vara att göra, det framdeles kan blifva nödigt att hos Riksdagen göra framställning om beviljande af ersättning för omförmälda sportelförlust.

Då genom det här ofvan gjorda nådiga förslag, derest detsamma af Riksdagen antages, de nu ifrågavarande danaarfvn inom Halmstad, Linköping och Filipstad skulle blifva disponerade, återstå till behandling de ansökningar om erhållande af sådana arf, som från landskommuner eller enskilda personer inkommit; Och anser Kongl. Maj:t, beträffande dessa ansökningar, de tryckande kommunalutskylder Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms län vitsordat betunga Össeby-Garns och Ekerö församlingar böra föranleda till efterskänkande af de till deras förmån begärda danaarfvn, likasom Kongl. Maj:t anser ej mindre särdeles bevekande skäl tala för att, i enlighet med hvad Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län tillstyrkt, till Elof Mårtensson afstå qvarlåtenskapen efter

hans döda hustru, än äfven, på grund af de synnerligen varma förord Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Skaraborgs län fällt för enkan Fischier, nämnda enka böra tilläggas arfsmedlen efter Eva Jacobsson.

Kongl. Maj:t föreslår alltså Riksdagen att i afseende å de sist omförmälda fyra danaarfven efterskänka kronans rätt till de kommuner eller enskilda, som sig derom anmält, med förbehåll dock äfven i dessa fall af den rätt, som lagligen må tillkomma kammaradvokat-fiskalen.

De till ifrågavarande ärende hörande handlingar skola tillhandahållas det Utskott, till hvars behandling detsamma af Riksdagen öfverlemnas; Och förblifver Kongl. Maj:t Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

CARL.

C. Fr. Wærn.

*Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 29 De-
cember 1871.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Adlercreutz*,
Hans Excellens Herr Stats-ministern för utrikes ärendena *Grefve von
Platen*, samt

Statsråden: *Bredberg*,
Berg,
Friherre Leijonhufvud,
Wærn,
Wennerberg,
Bergström,
Friherre Alströmer och
Weidenhjelm.

Sedan protokollet öfver finans-ärenden för den 21 innevarande månad blifvit till justering uppläst, föredrog Departements-chefen, Statsrådet *Wærn* i underdånighet

Följande till Finans-departementets expedition inkomna underdåniga ansökningar om efterskänkande af Kronans rätt till dana-arf, nemligen:

1:o) Af stadsfullmäktige i Halmstad, som anhållit, att arfvet efter derstädes den 21 Maj 1860 affidna ogifta *Lovisa Charlotta Lövström*, hvilket vid 1871 års början utgjort 504 R:dr 67 öre, måtte efterskänkas till förmån för stadens kyrkobyggnad;

2:o) af stadsfullmäktige i Linköping, som anhållit, att arfvet efter ogifta *Carin Dahlström*, som derstädes affidit den 1 April 1863 och, enligt bouppteckning, efterlemnadt en behållning af 2,470 R:dr 24 öre, måtte öfverlätas till staden såsom bidrag till bestridande af kostnaden för dess utränering;

3:o) af pastors-embetet i Filipstad, som anhållit, att arfvet efter Arbetskarlen Erik Olssons den 9 Oktober 1869 aflidna enka, Ingeborg Magnusdotter, 178 R:dr 50 öre, måtte anvisas till förmån för en i staden inrättad slöjdskola för flickor;

4:o) af kommunalstämman i Össeby-Garns socken af Stockholms län, som anhållit, att dana-arfvet efter den 25 April 1860 aflidne Drängen Erik Andersson i Sjöberg, utgörande 410 R:dr 29 öre, måtte få användas för socknens folkskolas behof;

5:o) af skolrådet i Ekerö församling af Stockholms län, som anhållit att arfvet efter den 12 Januari 1861 vid Kaggeholm aflidne Drängen Lars Olofsson, hvilket arf den 1 Januari 1870 uppgått till 370 R:dr 60 öre, måtte få användas för tillbyggande af församlingens skolhus:

6:o) Af Elof Mårtensson i Höxeröd af Malmöhus län, som begärt att få på sig öfverlåtet arfvet efter hans den 17 Mars 1869 aflidna hustru Kersti Andersdotter, utgörande 107 R:dr 19 öre; samt

7:o) af Enkan C. Fischier, född Columnius, i Lidköping, som anhållit att få tillgodonjuta arfvet efter sin f. d. fosterdotter Eva Jacobsson, som vid sin i Tjörns härad af Göteborgs och Bohus län den 20 Januari 1869 inträffade död efterlemnad 547 R:dr 12 öre;

rörande hvilka ansökningar vederbörande Länsstyrelser sig yttrat och i underdånighet tillstyrkt det samma ansökningar måtte i nåder bifallas.

Efter anmälan häraf, anförde föredragande Departements-chefen i underdånighet:

»Enligt 15 kap. Ärfda-balken skola dana-arf tillfalla kronan. I verkligheten sker detta dock endast i jämförelsevis ganska få fall. Dels hafva städerna Stockholm och Göteborg, med flere, i sina privilegier eller genom särskilda resolutioner blifvit tillförsäkrade åtnjutande af inom dem fallande dana-arf, dels har det, sedan 1828—1830 årens riksdag, då till stöd för begäran om efterskänkande af ett dana-arf anfördes likheten med hvad år 1810 vid ett dylikt tillfälle skulle hafva egt rum, allt mer och mer blifvit sed att hos Kongl. Maj:t eller genom enskilda motionärer vid riksdag anhålla om öfverlåtande af kronans rätt till kommuner, skolor, barmhertighetsinrättningar m. m., eller enskilda personer, och dessa ansökningar hafva ytterst sällan blifvit afslagne».

»Före år 1853 uppdebiterades de till Statskontoret influtna dana-arfven särskildt bland »Inkomster i Riks-staten ej påräknade» och utgjorde för de tjugo åren 1834—1853 tillsammans R:dr R:mt 18,124: 62 eller per medium per år 906 R:dr 23 öre. Efter 1853 hafva de utan särskild specifikation inneslutits i titeln: »Extra medel och uppborder», hvadan deras belopp under påföljande år endast genom vidlyftigare efterforskningar skulle

i Statskontoret kunna utredas, men af de aktoratsräkningar, som afgifvits af Kammar-advokatfiskals-embetet, hvilket det tillkommer att i afseende på dana-arf bevaka kronans rätt, framgår, att beloppet af dana-arf, som efter åtgärd af nämnda embete under åren 1851—1870 tillfallit statsverket utgjort R:dr 20,467: 20, och då af dessa specifikt uppgifna arf, enligt riksdags-protokollen, blifvit efterskänkta » 11,465: 51, återstår för kronan behållet R:dr 9,001: 69, eller per medium för år 450 R:dr 8 öre».

»Vid 1853—1854, 1859—1860 och 1865—1866 årens riksdagar hafva motioner blifvit väckta om ändringar i lagens stadganden om dana-arf, men samtliga blifvit på grund af de utaf Lag-Utskottet anförda skäl af Rikets Ständer afslagna. Deremot hafva af 44 vid riksdagarne, från och med 1828—1830, afgifna förslag om efterskänkning af dana-arf endast ett enda blifvit slutligen afslaget, och detta enda, af enskild motionär väckta, på den grund att medlen blifvit begärda till förmån för ett samhälles fattigvård i allmänhet, utan att några särskilda bevekande omständigheter kunnat anföras till stöd för det väckta anspråket. Uppgifna totalbelopp af efterskänkta dana-arf har utgjort R:dr R:mt 56,170: 81, eller, om man uppskattar perioden från 1828—1830 års riksdag till 40 år, per medium för år 1,404 R:dr 27 öre.»

»Det förfaringssätt för dispositionen af dana-arf, som sålunda utbildat sig, kan näppeligen anses ändamålsenligt. Tillfälligt måste det anses vara om på någon ort, der ett dana-arf faller, dess tillvaro blir bekant för målsmän eller andra, som intressera sig för de på den orten befintliga skolor, arbetsinrättningar eller öfriga institutioner, afseende barmhertighetsverk eller allmänt väl. Då vid det förhållande, att ytterst sällan mer än ett förslag till användning göres, ingen jemförelse kan ske mellan behofven hos de enskilde personer eller olika institutioner, som kunde till dana-arfvets erhållande ifrågakomma, och det ej tages i betraktande, huruvida genom någon allmän regel för användning af dana-arf något större mål skulle kunna vinnas, utan endast huruvida, då en enskild person begär dana-arfvet, de skäl, som anföras, äro mer eller mindre bevekande, och då en institution förordas, om dess verksamhet öfver hufvud är gagnelig eller ej, erbjuder detta förfaringssätt inga garantier för att de beslut, som fattas, äro de klokaste».

»Men innan statens tillhörigheter bortskänkas, bör noga tagas i betraktande om de ej på annat sätt kunna bättre till statsverkets bästa användas, eller om ej vid deras öfverlemnande vilkor kunna fästas, hvarigenom statens egna ändamål befrämjas; och det är den omständighet, att jag i

de flesta fall, der bortskänkande af dana-arf ifrågasättes, anser ett sådant ändamål förefinnas, som föranledt mig att å detta förhållande påkalla Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet».

»De flesta ansökningar om dana-arf till förmån för kommuner och deras byggnader, skolor, arbetsinrättningar, fattigvård eller milda stiftelser komma från städerna. Af 38 sådana ansökningar, från och med 1828—1830 års riksdag, för ett belopp af 49,348 R:dr 55 öre, äro 27 för 38,550 R:dr 59 öre från städer».

»Nu utbetalas deremot till samma städer af förslagsanslaget på sjunde hufvudtiteln för städers friheter, under rubrik: »Ersättning för förlorade tullfriheter» årligen ett belopp af omkring 7000 R:dr, och det är till aflösning af denna, enligt min uppfattning, för statsverket oegentliga utgift jag skulle vilja använda dana-arfven.

»Städernas så kallade källarefriheter, eller rättigheter att tullfritt få för stadskällarnes behof införa vissa quantiteter främmande drycker, anses vara lika gamla som inrättningen af stadskällare och från början hafva blifvit förlänta såsom uppmuntran att i vissa städer inrätta värdshus för resandes bekvämlighet, men snart blefvo de, eller vanligen deras i penningar bestämda belopp, anslagna till magistraternas aflöning samt publike byggnaders underhåll. Under reduktionstiden blefvo de flera gånger indragna, men snart åter tillerkända de städer, som dem förut åtnjutit, till dess att 1687 förordnades, att den summan, som några städer bekommit i källarefrihet, borde på dem alla fördelas, så att hvar och en skulle njuta densamma till godo i proportion af den vid 1686 års riksdag åtagna bevillingens fördelning, och viss summa utsättas för hvarje stad, utom Stockholm och Borgå, hvilka finge behålla tullfriheten in natura eller medelst efterskänkning af tullen för bestämda quantiteter af vissa sorter viner».

»Sedan Rikets Ständer vid 1766 års riksdag till ökande af statsverkets inkomster anhållit om en revision af de mångfaldiga friheter från tulls erläggande, som då förefunnos, och en sådan revision skett, stadgades 1777, att de städerna beviljade källarefriheterna skulle än vidare ega bestånd och på det sätt komma dem tillgodo, att den för hvarje stad i daler silfvermynt bestämda summa skulle evalveras efter tre daler silfvermynt på riksdalern, hvarmed fortfors till dess att vid 1815 års riksdag, då fråga om källarefriheternas belopp uppstod, Rikets Ständer, enär genom eu Kongl. förklaring öfver sjötullens utgörande 1766 blifvit stadgadt, att de tullfriheter, som blifvit i daler silfvermynt bestämda, skulle beräknas efter två daler silfvermynt på riksdalern, såsom utgörande deras värde vid den tid de blifvit förlänte, medgäfvos att städerna, utom Stockholm, hvarom

särskildt var stadgadt, skulle få femtio procents förhöjning uti hvad der förut i stat upptagits».

»Oaktadt denna förhöjning uppgå ej källarefriheterna hvar för sig till något synnerligt belopp. Af de städer, som ej genom sina privilegier hafva rätt till dana-arf, äro endast nio, som i källarefrihet åtnjuta öfver 200 R:dr hvardera. Fjorton städer hafva från 100 till 200 och femtioen städer under 100 R:dr, några endast 13 R:dr 95 öre.»

»Utan tvifvel hafva källarefriheterna, likasom stadsjorden och andra donationer till städerna, vid ett mera ordnad samhällsskiicks införande fått kvarstå såsom afsedda till ersättning för de högre administrations- och rättskipnings- m. fl. kostnader, som dels en tätare folkmängd af sig sjelf medfört, dels genom lagar och författningar blifvit städerna ålagda, men under det att jord och räntor m. m. jemförelsevis stigit i värde, hafva de till penningar förvandlade källarefriheterna deremot fallit, och vid jemförelse med den utveckling och deraf följande större behof städerna med tiden erhållit numera, åtminstone i de flesta fall, för nämnda ändamål förlorat all betydenhet».

»Dessa friheters fortfarande upptagande bland statsverkets utgifter kan derföre endast förklaras af urgammal häfd eller privilegier, i hvilka jag ej heller afser någon rubbning utan städernas medgifvande, men, förutsatt att detta genom meddelande af någon mera tidsenlig förmån, såsom t. ex. likställighet med andra städer i afseende på berättigande till dana-arf, kan erhållas, synes det mig olämpligt att i all framtid fortfara med utbetalning till vissa kommuner af en ersättning, derföre att de blifvit underkastade samma beskattningslagar som det öfriga riket.»

»Någon ledning för omdömet, huruvida städerna, genom att, emot det de afstå sina källarefriheter, blifva tillförsäkrade kronans rätt till hos dem fallande danaarf, vinna eller förlora, kan endast sökas i erfarenheten af den förflutna tiden».

»För Carlstad, som 1853 erhöll ett danaarf af 8,779 R:dr 64 öre, skulle afståendet af källarefriheten, 132 R:dr 66 öre, endast medfört en uppoffring af 1½ procent. Ännu mindre skulle den blifvit för Upsala, som 1844 och 1866 erhöll 3:ne danaarf å tillsammans 4,303 R:dr 60 öre och ej begärt 2:ne sådana, som 1857 och 1866 tillfallit statsverket å tillhopa 199 R:dr 33 öre, inalles således skulle erhållit 4,502 R:dr 93 öre, men hvars källarefrihet endast utgör 54 R:dr. Linköping, som nu begär ett danaarf å 2,470 R:dr 24 öre och har en årlig källarefrihet å 76 R:dr 5 öre, uppoffrar blott 3 procent, och Halmstad, som sistlidne riksdag fick ett danaarf å 2,300 R:dr 58 öre och nu begär ett sådant å 504 R:dr 67 öre, tillsammans 2,805 R:dr

25 öre, men har en källarefrihet å 125 R:dr 65 öre, ej fullt $4\frac{1}{2}$ procent. Deremot skulle Filipstad, som har en källarefrihet af 139 R:dr 62 öre och nu för första gången begär ett danaarf af 178 R:dr 50 öre, om ej mer än detta arf hädanefter tillföle staden, årligen förlora nära $\frac{3}{4}$ af hvad den för en gång erhöle. Gefle, som 1869 fick ett danaarf af 316 R:dr 29 öre och har en källarefrihet af 288 R:dr 33 öre, under samma förutsättning lider ännu mera, och de städer, som afsade sig källarefriheten, utan att något danaarf sedermera inom dem fölle, skulle naturligtvis hafva ren förlust.»

»Det bör, enligt min åsigt, få bero på städerna sjelfva, om de vilja afsäga sig källarefrihet, emot att blifva tillförsäkrade alla inom dem fallande danaarf, men sedan de häruti under någon viss af Eders Maj:t föreskrifven tid haft fritt val, böra de städer, hvilka vägra ingå på aflösningen, derefter ej kunna erhålla danaarf».

»För statsverket blir det naturligtvis alltid en fördel att, i den mån städerna på aflösning ingå, bespara en årlig utgift emot afstående af en förmån, som i allmänhet, så ofta någon derpå gör anspråk, efterskänkes».

»En anledning att antaga, att danaarfvens antal och belopp skola i framtiden visa sig högre, än hittills varit fallet, ligger uti den förhöjning i dem, som under de sednaste åren uppkommit genom den ständiga uppmärksamhet den nuvarande advokat-fiskalen i Kammar-kollegium deråt egnat. Sedan år 1870 äro för närvarande 30 danaarf till ett sammanlagdt belopp af 10,324 R:dr 69 öre af honom indrifna och lika många för ett ungefärligt belopp af 27,500 R:dr ännu under domstols pröfning».

»Kammar-advokat-fiskalen åtnjuter $33\frac{1}{3}$ procent af alla danaarf, som till statsverket inflyta och bör, om kronan afhänder sig danaarfven, hafva ersättning för förlusten af denna sportel, derest ej de städer, hvilka på aflösningen ingå, skulle förklara sig önska att indrifningen af dessa arf emot samma provision som hittills af advokatfiskalen bestredes, hvaremot jag ej kan finna att någon invändning från kronans sida skulle förefinnas.»

»Min underdåniga hemställan är alltså, att Eders Maj:t täcktes till nästkommande Riksdag aflåta nådig proposition derom,

att Riksdagen för sin del medgifver, det de städer, hvilka inom viss, af Eders Maj:t bestämd tid förklara sig afstå från de anslag samma städer nu i ersättning för förlorade tullfriheter ega uppbära, må af Eders Kongl. Maj:t tillförsäkras att hvar för sig få åtnjuta kronans rätt till alla danaarf, som inom den staden nu äro kända eller hädanefter kunna falla, med förbehåll, hvad de redan kända danaarfven angår, af den rätt till andel deri, som

enligt gällande bestämmelser lagligen må tillkomma kammaradvokat-fiskalen.»

»Då på detta sätt danaarfven inom Halmstad, Linköping och Filipstad blifva disponerade, återstå till behandling de ansökningar, som från landskommuner om erhållande af danaarf inkommit, och anser jag de tryckande kommunalutskylder Konungens Befallningshafvande i Stockholms län vitsordat betunga Össeby-Garns och Ekerö församlingar böra föranleda till efterskänkande af de af dem begärda danaarfven, likasom jag anser särdeles bevekande skäl tala för att, i enlighet med Konungens Befallningshafvandes i Malmöhus län tillstyrkan, till Elof Mårtensson afstå qvarlåtenskapen efter hans döda hustru. Deremot anser jag betänkligare att till Enkan Fischier skänka danaarfvet efter en person, som hon för femtio år sedan vårdade; men på grund af de synnerligen varma förord Konungens Befallningshafvande i Mariestads län fällt för nämnda enka, vill jag dock ej undantaga henne, utan hemställer,

att Eders Maj:t ville i nådig proposition föreslå Riksdagen att i de sistnämnda 4 fallen kronans rätt må efterskänkas till de kommuner eller personer, som sig derom anmält, med förbehåll dock äfven i dessa fall af den rätt, som lagligen må tillkomma kammaradvokat-fiskalen».

Uti hvad föredragande Departements-chefen sålunda yttrat och hemställt instämde Stats-Rådets öfrige ledamöter.

Hans Maj:t Konungen behagade i nåder gilla och bifalla hvad Stats-Rådet i förestående mål underdånigst yttrat och hemställt.

Ex protocollo

Mildhog Lundgren.

*Utdrag af Protokollet öfver finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 26 Ja-
nuari 1872.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Adlercreutz*,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena, Grefve
von Platen,
Statsråden: *Bredberg*,
Berg,
Friherre Leijonhufvud,
Wærn,
Wennerberg,
Bergström och
Friherre Alströmer.

Föredragande Departements-chefen uppläste härefter till justering följande, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts enligt Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, nedannämnde dagar fattade beslut, uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

den 29 sistlidne December, i anledning af inkomna underdåniga ansökningar om efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter åtskilliga personer:

Uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkande täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder gilla berörda förslag, sådana de finnas detta protokoll bilagda; och skulle i enlighet med samma förslag nådiga propositioner till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
Axel Ädelgren,
